

УДК 342.9

*С. А. Борискін
здобувач**Науково-дослідного інституту публічного права*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ТА МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Постановка проблеми. На сучасному етапі існування нашої держави, контроль, як і будь-яка адміністративна діяльність органів публічної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод осіб з інвалідністю, обов'язково здійснюється у певних формах та з використанням окремих методів. Так, перші є об'єктивним зовнішнім вираженням контрольної діяльності відповідних суб'єктів, окреслюють її сутність, а другі – способом, прийомом її здійснення та упорядкування. Форми та методи неодмінно доповнюють один одного й становлять органічну єдність. Водночас, вони утворюють базис, необхідний для забезпечення цілісності контрольного процесу, а також складають його інструментарій.

Зі свого боку, особлива та багатогранна природа контролю зумовлює існування різноманітних форм і методів його здійснення, які, насамперед, детермінуються сферою застосування, метою та конкретними завданнями контрольної діяльності. Серед іншого, саме від форм і методів, їх вибору та комбінування, залежить результативність контролю. Відтак, окреслені чинники дозволяють вести мову про теоретичну та практичну важливість означених категорій, а також необхідність їх комплексного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання форм і методів діяльності органів публічної влади у різних сферах не є новим, а навпаки завжди було та залишається предметом наукових досліджень значної кількості вчених, серед яких: В. Авер'янов, О. Бандурка, Ф. Бортяк, В. Галуцько, І. Гриценко, Г. Іванова, С. Ківалов, Т. Коломоець, В. Кондратенко, В. Малиновський, М. Медведєв, Р. Мельник, В. Настюк, В. Серьогін, Є. Соболев, А. Терещенко, І. Яковлев та низка інших.

У свою чергу, дослідженню форм і методів контролю, як загалом, так і в окремих сферах, присвячені праці таких науковців як О. Андрійко, О. Банчук, Ю. Битяк, І. Бородін, С. Вітвіцький, В. Гаращук, В. Горшенєв, Н. Гриців, Г. Гулевська, М. Іншин, Є. Когутич, В. Колпачков, Д. Лученко, В. Мурза, Є. Попович, В. Роман, В. Ромасько, П. Синицький, О. Стукаленко, В. Тароева, А. Хряпинський, І. Шахов, Х. Ярмакі та інших. Однак, попри наявність суттєвої кількості наукових напрацювань, визначена проблемати-

ка залишається особливо актуальною, оскільки: по-перше, серед дослідників тривають численні дискусії щодо розуміння сутності форм і методів, мають місце випадки їх змішування, отождолення, хибного трактування, термінологічної плутанини тощо; по-друге, форми та методи – динамічні категорії, їх зміст залежить від конкретної сфери, мети, завдань окремої діяльності органів публічної влади; по-третє, вони регламентуються нормативно-правовими актами, які, у свою чергу, інколи суперечать один одному та не містять уніфікованого підходу до їх визначення. Отже, доцільність аналізу форм і методів контролю у досліджуваній сфері не викликає сумнівів.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні особливостей форм та методів контролю у сфері реалізації та захисту прав і свобод осіб з інвалідністю в Україні.

Виклад основного матеріалу. З метою логіки викладу наукового матеріалу, перш за все, вважаємо за доцільне розглянути категорію «форма». Форма – це слово латинського походження, яке означає певну зовнішність, устрій чого-небудь, порядок, структуру чогось [1, с. 843]. Воно є полісемантичним та використовується в різноманітних сферах людської діяльності. Так, лише поверхневий огляд довідникової літератури дає змогу констатувати наявність більше десяти тлумачень цього слова, серед яких доцільно виокремити наступні. Форма – це зовнішній вигляд, обрис, структура; система організації чого-небудь [2, с. 140]. Тобто, фактично форма будь-якої діяльності окреслює її зовнішню сутність, яка знаходить свій прояв у певних діях. Тому, зважаючи на наведені трактування, можемо узагальнено визначити, що форма контролю – це зовнішній вираз відповідної діяльності, прояв його змісту або спосіб виявлення конкретних дій.

Із огляду на окреслене, влучною є думка Х. Ярмакі, що у загальнонауковому трактуванні «форма» завжди пов'язується з категорією «зміст», які у кожному конкретному явищі невіддільні один від одного [3, с. 219]. При цьому, мається на увазі не симбіоз цих категорій, і навіть не тандем, а їх абсолютна єдність. Іншими словами, не може бути форми без змісту, і навпаки. За таких обставин, форма – це своєрідний атрибут контролю, який забезпечує його відбиття в об'єктивній реальності.

Що ж стосується адміністративно-правової думки, то розуміння форм контролю та їх розгляд у цій площині, як правило, здійснюється вченими через призму форм публічного адміністрування [4, с. 348]. Така тенденція, на нашу думку, цілком обґрунтована, оскільки останні характеризуються своєю комплексністю та закономірно інтегрують в собі ознаки «дочірніх» адміністративних діяльностей. До речі, подібна тенденція відноситься й до методів контролю.

Водночас, у відповідному контексті В. Ромасько робить висновок про ототожнення адміністративістами форм контролю та форм державного управління [5, с. 133], що, на нашу думку, не зовсім вірно. Контроль у будь-якому випадку є окремим спеціальним видом адміністративної діяльності, він суттєво відрізняється від інших проявів публічного адміністрування, а тому має відмінні форми його здійснення. Форми ж публічного адміністрування ширші за своїм змістом та відповідають за зовнішнє вираження діяльності відповідних суб'єктів загалом.

Згідно найбільш усталеного розуміння форми публічного адміністрування – це зовнішньо виражені конкретні дії органів публічної адміністрації, їх структурних підрозділів і посадових осіб, які здійснюються у межах їхньої компетенції для реалізації поставлених мети та завдань [6, с. 208; 7, с. 134]. При цьому, такі конкретні дії зазвичай відмінні за своїм характером та наслідками.

На думку В. Гаращука форма контролю – це зовнішній прояв (результат) конкретних контрольних або наглядових процесуальних та організаційних дій, який зримо виявляється в певних актах за результатами діяльності перевіряючих [8, 164]. Дещо лаконічнішими є судження О. Андрійко та С. Кравченко, які формами контролю вважають зовнішнє вираження здійснюваних дій суб'єктів контролю [9, с. 213; 10, с. 226]. Тобто, певною мірою форми публічного адміністрування та форми контролю співвідносяться між собою як ціле і частина цілого, однак вони не тотожні.

Традиційно вчені-адміністративісти визначають, що форми здійснення контролю, в тому числі щодо реалізації та захисту прав і свобод громадян, можуть бути правовими або неправовими (організаційними). В основі такого поділу лежить критерій «характер правових наслідків» [8, с. 161]. Тобто, перші безпосередньо викликають правові наслідки, зумовлюють їх настання, а другі – ні.

Так, до основних правових форм контролю відносять: 1) дії щодо видання правових актів адміністрування; 2) дії щодо прийняття адміністративних (індивідуальних) актів; 3) інші юридично значущі дії. До неправових зараховують: 1) організаційні дії; 2) матеріально-технічні операції [8, с. 161].

Зі свого боку, не дивлячись на відносну стабільність такого підходу, на нашу думку, він, у контексті контрольної діяльності, не зовсім вдалий, оскільки:

– по-перше, контроль – це комплексна діяльність, складний процес, що відповідно включає в себе суттєву кількість різноманітних, в тому числі стадійних, дій. Сутність таких дій завжди пов'язується з безпосередніми перевіркою та наглядом, які передбачають втручальний, інформаційний і коригувальний аспекти. Тому, приміром, нормотворчість, організаційні та матеріально-технічні дії самі по собі, за своїм змістом, не можуть бути формами контролю;

– по-друге, поділ форм на правові та неправові є досить умовним, оскільки юридичні наслідки при контролі зумовлюють не відокремлені дії, а їх комплекс. Тобто, будь-яка перевірка (правова форма) обов'язково включає операції матеріально-технічного та організаційного характеру (неправові форми), які можуть прямо не передбачатися нормами права, але впливають з них. При цьому, вони являються складовими одного цілеспрямованого процесу.

Таким чином, вважаємо, що форми контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю можуть бути лише правовими, а наведену вище класифікацію більш доцільно застосовувати відносно форм публічного адміністрування.

У літературі поширені й інші класифікації форм контролю, як приклад:

1) за органами, які здійснюють контроль – парламентський, судовий, контроль з боку органів виконавчої влади тощо; за сферою діяльності – внутрішній, зовнішній та інше [8, с. 161]. На нашу думку, такий поділ не є вірним, оскільки стосується не форм, а видів контролю. Так, приміром парламентський контроль, як окремий вид контролю, здійснюється у формі перевірок, експертиз, витребування інформації тощо. При цьому, ми також заперечуємо інші варіанти поділу форм контролю за його видами. Зокрема, не можуть бути формами попередній, плановий, фінансовий, відомчий і т.п. контроль;

2) за характером діяльності – активні (огляд, обстеження, рейд, інспектування), пасивні (спостереження, заслуховування звітів), змішані (перевірка, ревізія, сертифікація); за змістом – регулятивні (облік, звітність, планові перевірки, сертифікація) та правоохоронні (позапланові перевірки та ревізії, інспектування, розгляд звернень громадян); за обсягом – комплексні (перевірки, інспектування, рейди) та тематичні (сертифікація, ревізія розгляд звернень громадян) [11, с. 147-149];

3) загалом диференціюють на основні (перевірка, спостереження, ознайомлення зі статистичною звітністю, вивчення та аналіз матеріалів),

загальні (інспектування, ревізія, інвентаризація, аудит) та спеціальні (депутатський запит, прийняття законів) [12, с. 148-150]; або загальні (альтернативні) та спеціальні.

Отже, основними формами контролю є перевірки, інспектування, ревізії, рейди, спостереження, обстеження, інвентаризації, вивчення та аналіз матеріалів, витребування інформації тощо. Серед інших, наприклад, В. Мурза виокремлює такі форми контролю як моніторинг та експертиза [13, с. 111]; Д. Лученко – атестацію, сертифікацію та ліцензування [14, с. 66], проте помилково відносить їх до методів контролю; С. Вітвіцький – публічні та громадські слухання, які вважає новітніми формами контролю [15, с. 302]. Наведені форми контролю мають свої особливості та здійснюються за допомогою низки відповідних методів. Тобто, форма є зовнішнім виразом відповідної діяльності, а метод – способом її здійснення. Водночас, більшість з окреслених форм контролю реалізуються й у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю.

У свою чергу, визначена сукупність форм здійснення контролю виступає лише його зовнішньою частиною, тобто не дозволяє контролю досягти завершеності. Відтак, варто нагадати, що будь-яку форму неодмінно доповнює метод (методи), які в подальшому забезпечують цілісність контрольного процесу.

Вказане твердження співвідноситься з розумінням низки вчених-адміністративістів. Зокрема, В. Гаращук наголошував, що будь-яка форма контролю може існувати лише тоді, коли наповнена відповідними методами, а будь-який метод, зі свого боку, повинен зовні виявлятися у якійсь формі [8, с. 164]. Так, методи мають складнішу природу, адже не мають наочного вираження. Поряд з цим, саме методи, отримуючи вираження через форму, характеризують стиль здійснення контролю.

У цілому метод тлумачиться як прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності; спосіб дії [16, с. 664]; сукупність прийомів (операцій), які використовуються для досягнення поставленої мети [7, с. 155]. Тобто, метод – це атрибут будь-якої діяльності, невидима (внутрішня) сторона, яка окреслює технологію її реалізації, способи практичного виконання.

Методи контролю, як і відповідні форми, можуть розглядатися крізь призму методів публічного адміністрування, оскільки характеризують спосіб владно-організуючого впливу суб'єктів на відповідні об'єкти. Так, у сферах управління методи свідчать яким чином вирішуються завдання, що стоять перед суб'єктами державного управління, а від їх правильного застосування залежить ефективність цієї діяльності [17, с. 152]. Тобто, фактично методи публічного адміністрування та методи контролю співвідносяться як загальне і спеціальне.

Зі свого боку, методи контролю, як підкреслює О. Андрійко, повинні відповідати певним вимогам. Вони мають бути різноманітними, пристосованими для реалізації відповідної контрольної функції державного органу; бути ефективними, гнучкими і сприяти творчому підходу до здійснення контролю; забезпечувати відповідний вплив на об'єкт контролю [9, с. 198-199]. Відтак, методи контролю мають забезпечувати повноцінну реалізацію попередньо наведених форм контролю, а також визначати шляхи (способи) їх виконання та, загалом, досягнення мети контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю.

У відповідному контексті погоджуємося із визначенням Д. Лученка, що методи контролю – це способи організації організаційно-правового впливу на підконтрольний об'єкт. В основі такого впливу лежить той або інший спосіб контролю. При цьому, методи, які застосовуються суб'єктами контролю в їх практичній діяльності, різноманітні та численні, постійно вдосконалюються, що підвищує їх ефективність в досягненні мети контрольного процесу [14, с. 64].

Методи здійснення контролю становлять сукупність способів і прийомів, які мають якісні відмінності між собою. Зазначене зумовлено їх функціональним призначенням щодо необхідності забезпечення ефективної реалізації визначених мети і завдань. Іншими словами, відповідні методи мають бути різноманітними, а також повинні доповнювати один одного, що створюватиме необхідні умови для повноцінного здійснення як окремої форми контролю, так і контролю загалом.

Існування значної кількості методів здійснення контролю, їх варіативність, дає науковцям підстави для їх систематизації та класифікації. Проте, традиційно дослідники методів контролю сходяться на можливості їх поділу на загальні (ті, що використовуються всіма органами та на всіх стадіях контролю) та спеціальні (ті, що застосовуються лише деякими контрольними органами або при здійсненні окремих видів перевірок). Зокрема, до загальних відносять методи: а) переконання та примусу, координації, колегіальності, одноособовості тощо [18, с. 259]; б) статистичні, соціологічні, інформаційно-аналітичні, безпосереднього огляду [9, с. 203]. До спеціальних зараховують: а) заслуховування інформації, ознайомлення з фактичним станом справ на місці, інвентаризації, участі у процесі прийняття об'єктів до експлуатації, аналізу та співставлення інформації з фактичним станом [18, с. 260]; б) документального аналізу, різних видів експертиз, лабораторних даних; в окремих випадках – органолептичні і лабораторні методи [9, с. 202, 204]. Означений поділ, на нашу думку, є цілком вмотивованим та певною мірою універсальним, адже може застосовуватися відносно

різних сфер, в тому числі і реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю.

Залежно від характеру впливу контролюючого суб'єкту на підконтрольний об'єкт, приміром С. Вітвіцький, виділяє прямі методи (переконавання, примус, координація, колегіальність) та непрямі методи (ті, що створюють умови, режими, стимулюють пошук найбільш оптимальних рішень) контрольної діяльності [19, с. 133-134]. Однак, дослідником означена класифікація не деталізована, а тому оцінити її належним чином не вбачається можливим, хоча поділ методів контролю за критерієм характеру впливу є досить вдалим.

Разом з цим, представники адміністративно-правової науки залишають поза увагою методи, які обов'язково притаманні будь-яким процесам пізнання та діяльності. Так, для ефективної реалізації контролю обов'язково використовуються логічні методи, які відокремлено не виступають методами впливу, але всебічно сприяють здійсненню контролю. Тобто, маємо на увазі, насамперед методи формальної логіки, зокрема аналіз, логічний аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, ідеалізацію, дедукцію, індукцію, моделювання та інші. Окреслені методи – це базові методи, які виступають рушійною та упорядковуючою силою для будь-якої діяльності, в тому числі й контрольної.

Використання окремих методів здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю прямо залежить від компетенції суб'єкта контролю, а також конкретного завдання, яке перед ним стоїть на відповідному етапі.

Висновки. Отже, підсумовуючи весь викладений матеріал можемо зробити наступні висновки:

1. **Форми здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю** – це регламентовані нормами права зовнішньо виражені конкретні дії органів контролю або їх посадових осіб, які детерміновані метою та завданнями щодо реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю.

2. **Форми і методи здійснення контролю** не існують відокремлено, а перебувають у постійній кореляції між собою та забезпечують цілісність контрольної діяльності. Вони співвідносяться як зовнішнє (форма – видима сторона процесу) і внутрішнє (метод – сторона, позбавлена наочного прояву). Так, методи отримують вираження лише через форму та, водночас, характеризують стиль контролю, а також відповідають за технологію його реалізації і способи практичного здійснення.

3. До основних форм здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю належать: 1) перевірка; 2) моніторинг; 3) інспектування; 4) ревізія; 5) аудит; 6) експертиза; 7) ліцензування; 8) атестація та сертифікація; 9) витребування, запитування інформації, пояснень, документів і матеріалів; 10) заслуховування та розгляд звітів.

4. **Методи здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю** – це способи і прийоми практичної реалізації відповідних форм контролю, які використовують органи контролю або їх посадові особи з метою реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю, і передбачають цілеспрямований, упорядкований вплив на підконтрольні об'єкти.

Література

1. Юридичний словник. За ред. Б. Бабія, Ф. Бурчака, В. Корецького. 2-е изд., перераб. і доп. К. : УРЕ, 1983. 871 с.
2. Багатомовний юридичний словник-довідник; І. Голубовська, В. Шовковий, О. Лефтерова та ін. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.
3. Ярмач Х. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Х., 2006. 438 с.
4. Бородин І. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Х., 2004. 405 с.
5. Ромасько В. Державний контроль у сфері будівництва : адміністративно-правові засади : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Х., 2010. 196 с.
6. Колпаков В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 752 с.
7. Адміністративне право : підручник; за заг. ред. Ю. Битяка, В. Гаращука, В. Зуй. Х. : Право, 2010. 624 с.
8. Гаращук В. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 413 с.
9. Андрійко О. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 1999. 378 с.
10. Кравченко С. Форми державного контролю за охороною та використанням земель житлової та громадської забудови в містах. *Право України*. 2009. № 10. С. 225–231.
11. Гриців Н. Форми та методи контролю за нотаріальною діяльністю в Україні. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Київ, 2018. 309 с.
12. Цивільний контроль за діяльністю міліції: організаційно-правові питання : наук.-практ. посіб.; за заг. ред. М. Іншина, О. Музичука, Р. Веприцького. Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2007. 206 с.
13. Мурза В. Форми та методи державної контролюно-наглядової діяльності. *Публічне право*. 2013. № 2. С. 110-116.
14. Лученко Д. Контрольне провадження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 180 с.
15. Вітвіцький С. Контроль як гарантія законності діяльності публічної адміністрації: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2016. 480 с.
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
17. Попович Є. Нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2003. 192 с.
18. Шорина Е. Контроль за діяльністю органів державного управління в СРСР. М. : Наука, 1981. 301 с.
19. Вітвіцький С.. Державний контроль у сфері ліцензійної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 178 с.

Анотація

Борискин С. А. Особенности форм та методів контролю у сфері реалізації та захисту прав і свобод осіб з інвалідністю. – Стаття.

Статтю присвячено особливостям форм та методів контролю у сфері реалізації та захисту прав і свобод осіб з інвалідністю в Україні. Визначено, що форми здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю – це регламентовані нормами права зовнішньо виражені конкретні дії органів контролю або їх посадових осіб, які детерміновані метою та завданнями щодо реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю.

Вказано, що форми і методи здійснення контролю не існують відокремлено, а перебувають у постійній кореляції між собою та забезпечують цілісність контрольної діяльності. Вони співвідносяться як зовнішня (форма – видима сторона процесу) і внутрішня (метод – сторона, позбавлена наочного прояву). Так, методи отримують вираження лише через форму та, водночас, характеризують стиль контролю, а також відповідають за технологію його реалізації і способи практичного здійснення.

З'ясовано, що до основних форм здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю належать: перевірка; моніторинг; інспектування; ревізія; аудит; експертиза; ліцензування; атестація та сертифікація; витребування, запитування інформації, пояснень, документів і матеріалів; заслуховування та розгляд звітів.

Визначено, що методи здійснення контролю у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю – це способи і прийоми практичної реалізації відповідних форм контролю, які використовують органи контролю або їх посадові особи з метою реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю, і передбачають цілеспрямований, упорядкований вплив на підконтрольні об'єкти.

Ключові слова: форми, методи, контроль, адміністративно-правове регулювання, органи публічної влади, права і свобод, особи з інвалідністю.

Аннотация

Борискин С. А. Особенности форм и методов контроля в сфере реализации и защиты прав и свобод лиц с инвалидностью. – Статья.

Статья посвящена особенностям форм и методов контроля в сфере реализации и защиты прав и свобод лиц с инвалидностью в Украине. Определено, что формы осуществления контроля в сфере реализации и защиты прав лиц с инвалидностью – это регламентированные нормами права внешне выраженные конкретные действия органов контроля или их должностных лиц, которые детерминированы целью и задачами по реализации и защиты прав лиц с инвалидностью.

Указано, что формы и методы осуществления контроля не существуют обособленно, а находятся в постоянной корреляции между собой и обеспечивают целостность контрольной деятельности. Они соотносятся как внешнее (форма - видимая сторона процесса) и внутреннее (метод - сторона, лишённая наглядного проявления). Так, методы получают выражение только через форму и одновременно характеризует стиль кон-

троля, а также отвечают за технологии его реализации и способы практического осуществления.

Установлено, что к основным формам осуществления контроля в сфере реализации и защиты прав лиц с инвалидностью относятся: проверка; мониторинг; инспектирование; ревизия; аудит экспертиза; лицензирование; аттестация и сертификация; истребования, вопрошание информации, объяснений, документов и материалов; заслушивание и рассмотрение отчетов.

Определено, что методы осуществления контроля в сфере реализации и защиты прав лиц с инвалидностью – это способы и приемы практической реализации соответствующих форм контроля, которые используют органы контроля или их должностные лица в целях реализации и защиты прав лиц с инвалидностью, и предусматривают целенаправленное, упорядоченное воздействие на подконтрольные объекты.

Ключевые слова: формы, методы, контроль, административно-правовое регулирование, органы публичной власти, прав и свобод, лица с инвалидностью.

Summary

Boryskin S. A. Features of forms and methods of control in the field of realization and protection of rights and freedoms of persons with disabilities. – Article.

The article is devoted to the peculiarities of forms and methods of control in the field of realization and protection of the rights and freedoms of persons with disabilities in Ukraine. It is determined that the forms of control over the implementation and protection of the rights of persons with disabilities are regulated by law externally expressed specific actions of control authorities or their officials, which are determined by the purpose and objectives of implementing and protecting the rights of persons with disabilities.

It is indicated that the forms and methods of control do not exist in isolation, but are in constant correlation with each other and ensure the integrity of control activities. They are correlated as external (form – the visible side of the process) and internal (method – the side devoid of visual manifestation). Thus, the methods are expressed only through the form and, at the same time, characterize the style of control, as well as are responsible for the technology of its implementation and methods of practical implementation.

It was found that the main forms of control in the field of implementation and protection of the rights of persons with disabilities include: inspection; monitoring; revision; audit; expertise; licensing; certification; requesting, requesting information, explanations, documents and materials; hearing and consideration of reports.

It is determined that the methods of control in the field of implementation and protection of the rights of persons with disabilities are methods and techniques of practical implementation of appropriate forms of control used by control authorities or their officials to implement and protect the rights of persons with disabilities, and provide targeted on controlled objects.

Key words: forms, methods, control, administrative and legal regulation, public authorities, rights and freedoms, persons with disabilities.